

Cronica unui abuz de drept anunțat | Emanuel Băncilă

Autor: Emanuel Băncilă, Partener Băncilă, Diaconu și Asociații SPRL, Coordonator al practicii de litigii fiscale

Tot mediul de afaceri a așteptat cu sufletul la gură care vor fi cei cinci sute de mari contribuabili care nu au avut noroc la efectuarea analizei de risc. Analiza de risc este singura procedură, netransparentă din păcate, în baza căreia se poate întocmi planul anual sau trimestrial de control fiscal. Așteptăm astfel un număr similar de notificări de conformare urmate de avize de inspecție pentru cei cinci sute.

Precizăm că instituția notificării de conformare a fost introdusă în legislație ca urmare a obligației asumate de România prin PNRR și constă în alocarea unei perioade de 30 de zile în beneficiul contribuabilului înainte de emiterea unui aviz de inspecție care, în cazul marilor contribuabili, mai adaugă alte 30 de zile înainte de începerea efectivă a unei inspecții.

Având în vedere că anul 2019 se prescrie, în viziunea fiscolei, la 29 decembrie 2025, era evident că toate cele cinci sute de inspecții ar fi trebuit să rezulte în urma unei analize de risc, care ar fi trebuit finalizată cu cel puțin 60 de zile înainte de sfârșitul anului 2025. Având în vedere că data de 29 octombrie 2025 a trecut de mult, ultima săptămână din noiembrie a adus un val de controale inopinate la toți acei cinci sute de mari contribuabili pe care fiscolei i-a selectat informal pentru control.

Ce se urmărește cu acest volum nemaîntâlnit de controale inopinate? Simplu. În primul rând notificarea de conformare este obligatorie doar pentru inspecția fiscală de fond nu și în cazul unui control inopinat. Deci perioada de 30 de zile

acordată contribuabilului pentru clarificarea riscurilor fiscale identificate nu se mai acordă, chiar dacă este una dintre principalele garanții acordate de codul de procedură fiscală. Mai mult, nu mai este necesară nici măcar efectuarea analizei de risc. Totodată, identificarea oricărui risc fiscal în cadrul controlului inopinat duce la efectuarea unei inspecții fiscale de fond, fără acordarea termenului de grație de 30 de zile.

Recapitulând, modalitatea implementată de fisc duce la eliminarea procedurii analizei de risc (procedură greoaie, care presupune timp îndelungat pentru toți cei cinci sute de contribuabili), respectiv la ocolirea atât a termenului obligatoriu de 30 de zile din cadrul instituției notificării de conformare, cât și a termenului de grație de 30 de zile, obligatoriu înainte de efectuarea unei inspecții fiscale de fond (atunci când inspecția se desfășoară ca urmare a unei analize de risc, nu și ca urmare a unui control inopinat).

Este legală o astfel de abordare a fiscului? Noi credem că nu. Ori de câte ori se folosește o instituție juridică (i.e. controlul inopinat) pentru a se ocoli norme obligatorii ale altor instituții de drept (i.e. notificarea de conformare, avizul de inspecție și analiza de risc), suntem în situația unei fraude la lege care în cadrul autorității se concretizează într-un abuz de drept. În absența unei notificări prealabile și a posibilității reale de a organiza documentele sau de a solicita sprijin de specialitate, contribuabilul ajunge, de multe ori, în fața unui control care se îndepărtează de rolul său punctual și capătă caracterul unei „vânători de probe”/ „fishing expedition”.

Controalele fiscale inopinate sunt reglementate ca proceduri cu un obiect limitat, pe care organul fiscal le poate folosi în câteva situații precis enumerate de lege. În esență, acestea pot fi dispuse pentru verificarea unor informații care ridică suspiciuni privind încălcarea legislației fiscale, pentru verificări încrucișate legate de alte controale în

desfășurare, pentru clarificarea unor elemente de bază ale impozitării sau pentru constatarea unui risc fiscal specific fără posibilitatea generalizării acestora.

Folosirea sistemică a instituției controlului inopinat pentru a înlocui instituția analizei de risc și a evita acordarea unei garanții procedurale obligatorii prin eliminarea celor 60 de zile necesare conformării și pregătirii inspecției este un precedent nelegal periculos. Noțiunea de „fishing expedition” este bine cunoscută în jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, care a analizat-o și a stabilit că autoritățile nu pot solicita informații în mod speculativ, ci trebuie să demonstreze relevanța previzibilă a celor solicitate.

Convenția Model OECD explică aceeași idee: statul solicitat nu este obligat să furnizeze informații atunci când cererea reprezintă o „fishing expedition”, adică o solicitare lipsită de legătură clară cu o investigație concretă. Așadar, în procedurile fiscale internaționale există un filtru important menit să protejeze persoana vizată.

Revenim în zilele următoare cu modalități practice prin care contribuabilii își pot exercita garanțiile legale prevăzute de codul de procedură fiscală.